

**ПРО ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНИХ
НАВИЧОК МОВЛЕННЯ
(НА МАТЕРІАЛІ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ)**

Ведучи мову про формування граматичних навичок мовлення, необхідно усвідомити, що ми говоримо не для того, щоб вживати ту чи іншу граматичну структуру, а для того, щоб спілкуватися. Тобто необхідно ставити перед собою практичну мету - навчити говорити, вживаючи правильні граматичні структури.

Відомо, скільки труднощів потрібно подолати, щоб правильно побудувати речення іноземною мовою. Є думка, але важко підібрати потрібні слова, правильно зв'язати їх.

Це зумовлено відсутністю автоматизмів у виборі потрібної граматичної структури та оформленні речень з вибраною структурою. Ось чому так важливо сформувати такі автоматизми, правильно визначити шляхи та засоби введення певної граматичної структури.

Досвід показує, що вводячи граматичну структуру необхідно перш за все визначити головні комунікативні завдання, які можна вирішити за допомогою цих структур, а потім уже вказати, які граматичні форми існують в іноземній мові.

Так, пояснюючи *Présent de l'Indicatif*, даємо комунікативну установку, вказуючи, що за допомогою цієї граматичної форми можемо розповісти про те, як вчимося, працюємо, відпочиваємо, як відпочивають наші друзі та близькі.

Вводячи *Passé Composé* слід сказати, що вживаючи таку граматичну форму можемо поділитися своїми враженнями про проведені канікули, про цікавий фільм, що дивилися вчора або на минулому тижні тощо.

При поясненні Futur Simple доцільно дати таку установку:
"Поговоримо про ваші плани на майбутнє, про те, як будете проводити канікули, як святкуватимете свій день народження, що робитимете завтра".

Важливого значення при поясненні граматичного матеріалу набуває моделювання ситуацій. Так, В.Л.Скалкін вважає, що програма навчання повинна будуватись як послідовна система типових комунікативних ситуацій.

При цьому моделювання ситуацій передбачає не лише відбір мовного матеріалу, а й систему вправ та певну методику проведення уроків (Див. В.Л.Скалкін "Обучение диалогической речи", К., Рад.школа, 1989, с. 33).

Так, пояснюючи Passé Composé, потрібно обов'язково провести паралель, нагадавши правила вживання Présent de l'Indicatif, та змодельовавши ситуацію, де вживаються речення у теперішньому часі. Наприклад:

Aujourd'hui je me lève tôt, je fais mon lit, je fais de la gymnastique, je prends mon petit déjeuner, etc.

Використовуючи різноманітні картинки та коментуючи їх, учні під керівництвом вчителя створюють різні мовні ситуації, проговорюючи речення у теперішньому часі. Наприклад: Michel écrit. Il écrit une lettre à son ami qui habite Paris. Michel rêve visiter la France.

Після цього вчитель допомагає учням усвідомити нову граматичну структуру, створюючи нові комунікативні ситуації, де дія відбувається в минулому часі. Наприклад:

Hier, j'ai lu le livre sur les curiosités de Paris. J'ai vu le film intéressant. J'ai écrit une lettre à mon collègue, etc.

Далі вчитель повинен звернути увагу на форму вираження цих дій. З цією метою доцільно подати правило-інструкцію у вигляді схематичної формули: avoir (être) au Présent + Participe Passé du

verbe conjugué. Моделюючи комунікативні ситуації, вчитель розповідає про те, що він робив вчора, або на минулому тижні. Опираючись на структурні зразки, учні включаються у бесіду, розповідаючи, що вони робили вчора. Використання картинок допомагає учням згадати значення тих чи інших дієслів.

Проте введення граматичних структур це лише початок формування граматичних навичок. Необхідно досягти автоматизму їх вживання у процесі мовлення.

Для вирішення цього завдання використовується цілий комплекс вправ. "Всі ці вправи повинні бути ситуативними та комунікативно спрямованими", - вважає Л.С.Панова (див. Л.С.Панова "Обучение иностранному языку в школе", К., Рад.школа, ст.30). Проте на початковому етапі переважають імітаційні вправи, при виконанні яких активізується вживання конкретної граматичної структури. Проговорюючи за вчителем велику кількість фраз-зразків з даною граматичною структурою, учні засвоюють не лише цю структуру, а й лексичний матеріал. З цією метою знову ж таки використовуються картинки.

Велике значення мають і підстановчі вправи, які забезпечують максимальне повторення одних і тих же мовних зразків з граматичною структурою, що засвоюється. Доцільність цих вправ незаперечна, особливо при порівняння вживання Présent, Passé Composé, Futur Simple. Наприклад:

Hier, j'ai fait	mon devoir	Demain je ferai	mon devoir
écrit	une lettre	j'écrirai	une lettre
téléphoné	à mon ami	je téléphonerai	à mon ami

Заміна здійснюється за допомогою схематично простих кас підстановки.

Такі вправи варто виконувати впродовж декількох уроків, формуючи автоматизми вживання даної граматичної структури на знайомому лексичному матеріалі. Досвід показує, що при відсутності таких автоматизмів не слід нагромаджувати новий лексичний матеріал.

Потім завдання ускладнюється. Широко використовуються трансформаційні вправи, виконання яких передбачає вживання граматичної структури у запитальній, заперечній та стверджувальній формі.

Вправи на підстановку та трансформацію вимагають самостійної розумової діяльності кожного учня. Та прослухати кожного в рамках обмеженого часом уроком вчитель не може. Організувати активну діяльність з метою формування граматичних навичок можна за допомогою дидактичного роздаткового матеріалу. Учні виконують роботу по роздаткових картках, де на першому етапі обов'язково вказується зразок виконання того чи іншого завдання. Потім вчитель може запропонувати роботу по картках в парах. Така робота дозволяє учням розповісти про те, як вони провели свій вихідний день, як виконували завдання (якщо засвоюється *Passé Composé*). Таким чином здійснюється підготовча робота до мовленнєвої діяльності. Як бачимо, головною метою цих вправ є вдосконалення граматичних навичок, що формуються.

Наступний етап передбачає використання більш складних комунікативно змістовних завдань. Продовжуючи активізувати вже засвоєну граматичну структуру, велика увага приділяється конструюванню та мовному оформленню фраз для передачі власних думок.

З цією метою широко використовуються вправи типу "запитання-відповідь". Запитання завжди мають комунікативний характер, вони спрямовані на співрозмовника і вимагають відповіді.

Виконуючи ці вправи, учні вживають вже знайомі лаконічні висловлювання, які підтверджують або заперечують сказане:

Oui. Non. Si. Bien sûr. Vous avez raison. Pas du tout. Наприклад: Avez-vous lu ce livre? Bien sûr, je l'ai lu. N'as-tu pas lu ce livre? Si, je l'ai lu, et même quelques fois.

Засвоївши таким чином граматичну структуру, можна переходити до створення ситуацій для усного спілкування. Так, завершуючи роботу над засвоєнням граматичної структури "Passé Composé", можна поставити таке комунікативне завдання:

"Dites, ce que vous avez fait hier (le soir, la semaine passée, l'année passée, etc.)", а при засвоєнні Future Simple: "Dites, ce que vous allez faire demain (la semaine prochaine, pendant les vacances d'été)".

На жаль, в підручниках дуже мало комунікативних вправ, тому вчитель розробляє їх сам. При розробці таких вправ важливо враховувати послідовність їх виконання, вживання знайомої лексики.

Заключним етапом роботи над граматичною структурою є її вживання в діалогічних та монологічних висловлюваннях. Беручи за основу комунікативні завдання, запропоновані вчителем, учні будують діалоги та монологи, вживаючи вивчену граматичну конструкцію.

Як бачимо, всі ці вправи спрямовані на розвиток граматичних навичок усного мовлення. Проте слід зауважити, що формування граматичних навичок відбувається у тісному зв'язку з іншими видами роботи: читання, аудіювання, письмо.